

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
t.a.v. Staatssecretaris S. van Veldhoven
Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag

Betreft: Resultaten en vervolg pilot 'Schoon Belonen'

Den Haag, 17 november 2017

Geachte mevrouw Van Veldhoven,

De stuurgroep van de pilot 'Schoon Belonen' informeert u graag over de resultaten van de pilot. In deze brief kijken we terug op de behaalde resultaten in 2016 en 2017. Daarnaast blikken we vooruit op een vervolg vanaf 2018. In het plan van aanpak hebben we ons ideaal geschetst waarin we zwerfafval in Nederland zoveel mogelijk aanpakken en grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk hergebruiken. Met de pilots hebben wij een instrument onderzocht dat aan beide doelen kan bijdragen.

De initiatiefnemers hechten eraan vast te stellen dat zwerfafval een brede aanpak met een diversiteit aan instrumenten vraagt. Wij zien positieve effecten van de pilot Schoon Belonen op maatschappelijke betrokkenheid. Daarnaast is er een gemeten effect van Schoon Belonen op zwerfafval in de directe omgeving van de meest actieve maatschappelijke organisaties. De resultaten van de pilot geven aanknopingspunten om elementen van Schoon Belonen onderdeel te maken van de brede landelijke aanpak van zwerfafval. Alle gemeenten in Nederland kunnen daarbij gebruik maken van de geleerde lessen uit de pilot.

De resultaten op de doelstellingen van de pilot, namelijk bestrijding van zwerfafval, het vergroten van de maatschappelijke betrokkenheid en de bijdrage aan de circulaire economie, zijn gemonitord door Rijkswaterstaat in opdracht van het ministerie van IenW. Graag brengen wij in deze brief een aantal resultaten naar voren, op basis waarvan wij als initiatiefnemers aanleiding zien voor een vervolg.

Resultaten op zwerfafval¹

- De reductie in zwerfafval blijkt groter te zijn op meetlocaties rond betrokken maatschappelijke organisaties in de meest actieve pilotgemeenten dan op andere meetlocaties in deze gemeenten. In de directe omgeving van de actieve maatschappelijke organisaties in deze gemeenten is een effect van Schoon Belonen meetbaar.

¹ In het voorjaar en in het najaar van 2016 heeft Rijkswaterstaat als nulmeting zwerfafvalmetingen uit laten voeren in pilotgemeenten. In het voorjaar en in het najaar van 2017 zijn op dezelfde locaties de effectmetingen uitgevoerd. De metingen zijn uitgevoerd met dezelfde methodiek die Rijkswaterstaat toepast bij de jaarlijkse landelijke zwerfafvalmonitoring. Voor de monitoring van Schoon Belonen zijn metingen uitgevoerd in 45 pilotgemeenten op circa 2.600 locaties. De gemeten effecten op meetlocaties rond betrokken maatschappelijke organisaties in de meest actieve pilotgemeenten (op basis van een analyse bij 10 gemeenten) zijn weergegeven in tabel 5.6 van het rapport van Rijkswaterstaat.

- De toe- of afname van zwerfafval in pilotgemeenten blijkt vergelijkbaar met het beeld in de landelijke monitoring zwerfafval. Op landelijk niveau is een effect van Schoon Belonen op basis van de huidige meetresultaten niet aangetoond.

Resultaten op maatschappelijke betrokkenheid²

- Van de 102 aangemelde gemeenten zijn er 77 met Schoon Belonen aan de slag, zijn 8 gemeenten nog in de opstartfase en zijn 17 gemeenten³ niet gekomen tot uitvoering van de pilot Schoon Belonen.
- Het aantal deelnemende maatschappelijke organisaties is in de periode Q3 2016 tot en met Q2 2017 gestegen van circa 530 naar circa 680. Scholen vormen ruim de helft van het aantal deelnemende maatschappelijke organisaties, 30% wordt gevormd door sportclubs en de overige 20% zijn maatschappelijke organisaties als scouting, buurthuizen, kerken en kinderboerderijen.
- In de 77 gemeenten, die met Schoon Belonen aan de slag zijn, wonen circa 5,4 miljoen mensen. In de enquêtes van Rijkswaterstaat geeft tot maximaal 25% van de geïnterviewden, ofwel 1,4 miljoen mensen, aan initiatieven te kennen die de buurt schoon maken/houden, zoals Schoon Belonen. Dit is een maat voor de betrokkenheid. Een ander maat is het aantal leerlingen van de betrokken scholen en het aantal leden van de (sport)verenigingen. Naar schatting is dit aantal leerlingen en leden samen zo'n 170.000 mensen. Het precieze aantal actief betrokken inwoners is lastig vast te stellen.

Resultaten op bijdrage aan de circulaire economie

- Het aantal ingezamelde zakken PMD of flesjes en blikjes is in dezelfde periode gestegen van circa 2.500 zakken van 240 liter in het derde kwartaal van 2016 naar circa 7.000 in het tweede kwartaal van 2017. In totaal zijn in de pilotperiode minimaal 19.600 zakken ingezameld.
- Het ingezamelde PMD-materiaal is gerecycled met de PMD-stroom vanuit huishoudens. De apart ingezamelde flesjes en blikjes zijn rechtstreeks verwerkt bij recyclers.

Naast de resultaten op de drie doelstellingen, delen we ook graag enkele waarnemingen uit het veld:

- Het betrekken van scholen gaat relatief eenvoudig terwijl het betrekken van (sport)verenigingen in veel gemeenten meer inspanning vraagt.
- Door de grote vrijheid voor gemeenten in de inrichting van de pilot zijn er veel verschillende varianten voor belonen toegepast. Zowel financieel als in natura, zowel voor afvalscheiding als voor zwerfafvalbestrijding of een combinatie van beide, zowel voor inspanning als voor resultaat. In totaal geven pilotgemeenten aan in de periode van het derde kwartaal van 2016 tot en met het tweede kwartaal van 2017 meer dan 170.000 euro aan beloningen te hebben uitgekeerd aan maatschappelijke organisaties.
- Pilotgemeenten kiezen bij de inzameling aansluiting bij de bestaande afvalinzameling in de gemeente. Circa 85% van de gemeenten zamelde PMD of een variant daarvan in, de overige 15% flesjes en blikjes.
- Gemeenten geven aan gemiddeld 0,15-0,2 FTE in te hebben gezet voor organisatie van de pilot.
- De wet- en regelgeving omtrent vennootschapsbelasting en de manier waarop volgens de wet bedrijfs- en huishoudelijk afval gescheiden zijn, zorgt voor aarzelingen bij gemeenten. Meer

² Voor de resultaten op maatschappelijke betrokkenheid en bijdrage aan de circulaire economie baseert Rijkswaterstaat zich op informatie die door de initiatiefnemers bij de pilotgemeenten is opgehaald. Dit betreft data van 60 van de 77 actieve pilotgemeenten.

³ Van deze 17 gemeenten zijn er circa 10 gemeenten die zich hadden aangemeld voor de derde ronde, startend in het eerste kwartaal van 2017. De feitelijke uitvoering in deze gemeenten was bij de enquête in het tweede kwartaal van 2017 niet gestart.

zekerheden over deze juridische knelpunten zijn voor veel pilotgemeenten belangrijk voor een vervolg.

- Gemeenten geven aan dat de zwerfafvalvergoeding randvoorwaardelijk is voor de betaalbaarheid van de pilot en een vervolg.

De initiatiefnemers van Schoon Belonen gaan graag met u in gesprek over de rol van Schoon Belonen in de landelijke aanpak van zwerfafval.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

A. van Amerongen
Lid VNG-Commissie Milieu, Energie en Mobiliteit
Wethouder gemeente Dronten

C. de Mol van Otterloo
Afvalfonds Verpakkingen

M. Demmers
Stichting Natuur en Milieu